

Bawić się, aby żyć - rozrywka i czas wolny (I)

Czas wolny ma swoją specyfikę. Obecnie w wielu krajach system szkolnictwa daje dzieciom i młodzieży coraz więcej czasu wolnego, przez co wielu rodziców przykładą szczególną wagę do wykorzystania tego czasu do kształcenia dzieci.

16-07-2019

Zabawa jest potrzebna, aby korzystać z życia. Uczy wygrywać i

przegrywać, używać wyobraźni, przebywania z innymi... a także, obcowania z Bogiem.

Obecnie w wielu krajach system szkolnictwa daje dzieciom i młodzieży coraz więcej czasu wolnego, przez co wielu rodziców przykłada szczególną wagę do wykorzystania tego czasu do kształcenia dzieci.

Niekiedy jednak główną obawą rodziców jest "marnowanie czasu" podczas chwil spędzonych poza szkołą. Dlatego właśnie wiele rodzin poszukuje dla swoich dzieci zajęć pozaszkolnych. Często zajęcia te mają charakter szkolny (nauka języka, gry na instrumencie, zajęcia matematyczne) i uzupełniają zajęcia szkolne.

Wartość czasu wolnego

Czas wolny ma swoją specyfikę, do której odnosił się Jan Paweł II, kiedy

wzywał do **"promowania i właściwej oceny czasu wolnego nastolatków oraz do ukierunkowania ich energii"**[1].

W wolnych chwilach młody człowiek czuje się panem swojego losu, może robić to, na co naprawdę ma ochotę: przebywać z rówieśnikami lub z rodziną, oddawać się ulubionym zajęciom, odpoczywać lub bawić się w ulubiony sposób.

Podejmuje decyzje, które uważa za własne, bo pozwalają ustalać hierarchię zainteresowań: co chciałbym robić, co powinienem zrobić jeszcze raz, co mógłbym przełożyć... Może lepiej się poznać, odkryć nowe obowiązki i zarządzać nimi. Bawi się własną wolnością w coraz bardziej świadomy sposób. Dlatego właśnie rodzice i wychowawcy powinni docenić czas wolny swoich podopiecznych. Bo uczyć, to uczyć aby być wolnym, a

czas wolny jest z definicji czasem wolności, bezinteresowności, piękna, dialogu, jest czasem na wszystko, co nie jest "konieczne", ale bez czego nie da się żyć. Ten potencjał edukacyjny może się zmarnować zarówno, jeśli rodzice nie rozumieją rozrywek swoich dzieci, jak i wtedy, gdy widzą czas wolny jedynie jako przedłużenie szkoły. W pierwszym przypadku dzieci mogą dać się ponieść wygodzie lub lenistwu i odpoczywać w sposób wymagający mało wysiłku (telewizja, gry video).

W drugim przypadku dziecko nie uczy się przez zabawę, gdyż czas wolny jest kontynuacją szkoły, a zajęcia zorganizowane są z niemal wyłącznej inicjatywy rodziców. W efekcie niestety rodzi się wizja życia podzielonego na naukę i przyjemność. Rodzice zatem powinni często zastanawiać się, co do integralnego rozwoju dziecka wnoszą zajęcia dodatkowe i czy

przyczyniają się one w sposób zrównoważony do jego odpoczynku i rozwoju. Napięty grafik oznacza, że dziecko zrobi dużo rzeczy, ale być może nie nauczy się zarządzać czasem. Jeśli chcemy, aby dzieci wzrastały w cnotach, należy ułatwić im zażywanie własnej wolności. Jeśli nie pozwala się im wybrać ulubionych zajęć lub bawić się z rówieśnikami zachodzi ryzyko, że gdy dorosną nie będą umiały się bawić. A wówczas łatwo poddadzą się temu, co oferuje społeczeństwo konsumpcyjne.

Wychowanie do wolnego i odpowiedzialnego wykorzystania czasu wymaga od rodziców, aby dobrze znali swoje dzieci i dzięki temu mogli proponować im formy rozrywki odpowiadające ich zainteresowaniom i możliwościom, które dają przyjemność i odpoczynek. Dzieci, gdy są małe (a wtedy jest najlepszy moment na

naukę rozrywki) są bardzo otwarte na propozycje rodziców. I jeśli propozycje te im odpowiadają, buduje się fundamenty do tego, aby same odkryły najlepszy sposób spędzania wolnego czasu. Oczywiście wymaga to od rodziców wyobraźni i ducha poświęcenia. Należy np. ograniczyć bardzo czasochłonne lub odizolowujące zajęcia (telewizja, internet). Lepiej promować formy spędzania czasu w grupie (np. sport, wycieczki, zabawa z innymi dziećmi).

Bawić się, aby wzrastać

Ze wszystkich form spędzania czasu wolnego, dzieci (i nie tylko one) lubią najbardziej zabawę. Jest to dość naturalne, bo zabawa prowadzi do radości, czas mija szybko, zdarzają się niespodzianki. W zabawie widoczne jest nasze prawdziwe "ja", widać je lepiej niż w pracy. Zabawa to przede wszystkim przedsmak

dorosłego życia: to sposób wykorzystania energii i możliwości. Zwierzęta również się bawią, ale mniej niż ludzie, gdyż mają ograniczone możliwości nauki. Ludzie bawią się całe życie i mogą wzrastać jako osoby bez względu na wiek.

Natura ludzka posługuje się zabawą, aby osiągnąć rozwój i dojrzałość. Bawiąc się, dzieci uczą się wykorzystywać wiedzę, próbować swych sił w rywalizacji, łączyć różne aspekty osobowości. Zabawa to ciągle wyzwanie. Dzieci ćwicząc stosowanie się do zasad, które należy dobrowolnie przyjąć, by dobrze się bawić, wykazują obiektywizm, nie zważają na porażki. Dlatego naturalną jest zabawa z innymi, w towarzystwie. Tak głęboki jest ten społeczny charakter, że nawet, gdy dziecko bawi się samo, wymyśla fantastyczne historie, scenariusze, postaci, z którymi rozmawia,

wchodzi w relacje. Przez zabawę dzieci poznają siebie i innych, czują radość z zabawy z innymi, przyswajają i naśladowują role dorosłych. Zabawy uczymy się przede wszystkim w rodzinie. Życ to bawić się, rywalizować, ale również współpracować, pomagać sobie, współżyć. Trudno zrozumieć, jak można połączyć te dwa aspekty - rywalizacji i współżycia w rodzinie. Zabawa jest jedną z podstawowych metod uspołecznienia. Zabawa łączy emocje i działanie - na tym polega jej wielka wartość wychowawcza. Niewiele rzeczy szybciej łączy rodziców i dzieci niż właśnie wspólna zabawa. Jak mawiał św. Josemaría rodzice muszą być przyjaciółmi swoich dzieci i poświęcać im czas. Należy oczywiście dostosować się do zmieniającego się wieku dzieci. Oznacza to, że zainteresowanie rodziców rozrywkami dzieci będzie przybierać nowe formy. Można na przykład

zachęcić dzieci, by zaprosiły znajomych do domu lub pójść na zawody sportowe, w których uczestniczą. To okazja do poznania kolegów dzieci, bez bycia błędnie posądzonym o kontrolę lub brak zaufania. Można również wraz z innymi rodzicami stworzyć środowisko zabawy i zdrowych rozrywek, uwzględniając integralny rozwój uczestników. Nasz Ojciec od zawsze promował tego typu inicjatywy, w których proponuje się formację przez zabawę, rozumienie godności dzieci Bożych, troski o innych. Są to miejsca, które pozwalają odkryć, że każda rzecz ma swój czas i każdy czas swoją rzecz i że w każdym wieku nawet jako małe dzieci można szukać świętości i zaszczepiać ją w innych.

Jak mówił św. Paweł VI, tak umiłowany przez św. Jana Pawła II, wystarczy powiedzieć, że kluby młodzieżowe to miejsca, w których

stajemy się "ekspertami ludzkości"[2] . Właśnie dlatego byłoby błędem interesowanie się jedynie wynikami szkolnymi lub sportowymi, wynikającymi z tego typu zajęć.

Bawić się, aby żyć

Po grecku edukacja (paidaia) i zabawa (paidia) to słowa z tego samego zakresu semantycznego. Bo ucząc się zabawy, uczymy się jednocześnie praktycznego nastawienia do życia. Choć może się to wydawać paradoksalne, nie tylko dzieci odczuwają potrzebę zabawy. Można nawet powiedzieć, że im człowiek starszy, tym więcej powinien się bawić. Wszyscy znamy osoby, które zaskoczyła starość: opadły z sił i uznały, że już nie mogą stawiać czoła życiu. Takie zachowanie spotykamy często u ludzi młodych, przedwczesnych staruszków, którym brakuje werwy

do pokonywania nowych wyzwań. I odwrotnie. Zapewne znamy osoby starsze młode duchem: pełne nadziei zaczynają od nowa, każdy dzień traktują jak pokaz premierowy, mimo, że często mają ograniczenia fizyczne. Te przypadki pokazują, że im człowiek starszy tym ważniejsze staje się traktowanie życia z dystansem.

Bo kto nauczył się bawić, nie przejmuje się porażkami lub sukcesami i odkrywa wartość samej zabawy. Daje mu satysfakcję odkrywanie rozwiązań prowadzących do sukcesu, unika bylejakości nastawionej na wynik, a niszczącej zabawę. Praca i zabawa następują w innym czasie, ale sposób, w jaki je planujemy może być taki sam, bo ta sama osoba pracuje i bawi się. Dzieła ludzkie są ulotne i dlatego nie należy ich traktować zbyt poważnie. Ich największa wartość jak uczył św. Josemaría polega na

tym, że w tych dziełach czeka na nas Bóg. Życie ma pełen sens tylko, jeśli robimy rzeczy dla Boga... albo raczej - z Bogiem. Powaga życia polega na tym, że nie możemy igrać z łaską Boga i z możliwościami, które nam daje. Mimo, że Bóg w pewien sposób posługuje się łaską, by igrać z nami: **"Bóg potrafi doskonale pisać nogą stołową"** [3] mawiał nasz Ojciec.

Tylko relacja z Bogiem nadaje stabilność i sens życiu i temu, co robimy. Platon mawiał "sprawy poważne należy traktować poważnie, ale nie te, które nimi nie są. Jedynie świętość zasługuje na błogosławioną powagę, dla której ludzie zostali stworzeni. I to jest w nas najwspanialsze. Należy zaakceptować tę misję i niech każdy człowiek spędzi swoje życie bawiąc się w najwspanialszą zabawę" [4].

Najwspanialsza zabawa to "zabawa" Boga. Każdy musi dobrowolnie uznać, że jest boską zabawką, wezwaną do zabawy ze Stwórcą, i z Jego rąk przyjmując wszystkie zadania z ufnością i duchem sportowym tak, jak dziecko bawi się z Ojcem. Dzięki temu wszystko wyjdzie wcześniej, bardziej i lepiej. Będziemy umieli stawić czoła porażkom, bo to, co ważne już się odbyło i czekają następne przygody. Pismo Święte mówi o Mądrości Bożej: Ja byłam przy Nim mistrzynią, rozkoszą Jego dzień po dniu, cały czas igrając przed Nim, igrając na okręgu ziemi, znajdując radość przy synach ludzkich [5] Bóg, który "bawi się" tworząc, uczy nas żyć w radości, pewności i ufności, że otrzymamy być może niespodziewanie prezent, na który czekamy, bo „Bóg z tymi, którzy Go miłują, współdziała we wszystkim

dla ich dobra, z tymi, którzy są powołani według Jego zamiaru” [6].

J.M. Martín y J. Verdiá

---

[1] Św. Jan Paweł II, *Adhortacja aspotolska Familiaris consortio*, 22XI-1981, nr 76.

[2] Św. Jan Paweł II, *VI Sympozjum Rady Konferencji Episkopatów Europy*, 11X1985, nr 13.

[3] Św. Josemaría, *Przyjaciele Boga*, nr 117.

[4] Platon, *Prawa*, 804D

[5] *Prz*, 8, 30-31

[6] *Rz* 8, 28.

---

pdf | dokument generowany
automatycznie z <https://opusdei.org/pl-pl/article/bawic-sie-aby-zyc-rozrywka-i-czas-wolny-i/> (20-03-2026)